

Julia Kukkonen

TUNTEMATTOMUUDESSA SYNTYVÄ RAKKAUS

Kuvataiteen koulutusohjelma

2017

TUNTEMATTOMUUDESSA SYNTYVÄ RAKKAUS

Kukkonen, Julia
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Kuvataiteen koulutusohjelma
Toukokuu 2017
Ohjaaja: Rinne, Niilo & Velhonoja, Matti
Sivumäärä: 29
Liitteitä: 3

Asiasanat: rakkaus, kuvataide, esitystaide, performanssi

Tässä kirjallisessa opinnäytetyössä käsitellään pyyteetöntä rakkautta ja tutkitaan kuinka sitä esiintyy nykytaiteessa. Työssä pohditaan pyyteettömän rakkauden ja toisen rakkauden määritelmiä mm. Luce Irigarayn, Alain Badioun ja Bell Hooksin tekstien pohjalta ja erotetaan käsite fiktiivisestä rakkauskäsityksestä.

Työssä esitellään esimerkkeinä kolme (3) nykytaiteen esitystaideteosta, joiden lähtökohtina tai aiheina on rakkaus. Lisäksi tässä työssä esitellään tekijän taiteellinen lopputyö ja sivutaan toista viimeaikaista teosta sekä pohditaan näiden yhtymäkohtia teemaan.

Lopuksi tekstissä kartoitetaan aiemmin käsitellyn pohjalta rakkauden mahdollisuuksia kuvataiteessa. Työssä tutkitaan rakkauden muutosvoimaa ja mietitään onko sillä sijaa yhteiskunnallisesti kantaaottavassa taiteessa. Lopussa pohditaan tutkimuksen ja teosten tulevaisuutta.

LOVE FOR UNKNOWN

Kukkonen, Julia

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Fine Arts

May 2017

Supervisor: Rinne, Niilo & Velhonoja, Matti

Number of pages: 29

Appendices: 3

Keywords: love, fine arts, performance art, performance

The subject of this thesis is unconditional love and how it is represented in contemporary art. In the thesis, the definitions of unconditional love and love for another are contemplated based on, among others, the texts of Luce Irigaray, Alain Badiou and Bell Hooks, and the concept of a fictive conception of love is distinguished.

Three (3) contemporary performance artworks, with love as base approach or subject, are presented as examples in the work. In addition, the diploma artwork and another recent artwork of the writer of this thesis are introduced, and the thematic confluences of the thesis and the artworks contemplated.

Based on previous considerations in the thesis, the prospects of love in visual arts are examined. In the thesis, the transformative power of love is studied, and whether it has any place in socially critical art. Lastly, the future of the study and the artworks are speculated.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	RAKKAUDEN MÄÄRITELMIÄ.....	8
3	RAKKAUDEN ILMENEMINEN NYKYTAITEESSA.....	12
3.1	RAKKAUS KUVATAITEESSA.....	12
3.2	ESITYSTAITEEN TEOSIESIMERKIT	13
3.2.1	Marina Abramovic: <i>The House with the Ocean View</i>	13
3.2.2	Gil & Moti: <i>Available for You</i>	16
3.2.3	Korpela ja MacDonald: <i>The Lover's Matchmaking Agency</i>	18
4	RAKKAUS OMISSA TEOKSISSANI.....	20
4.1	LOPPUTYÖ	20
4.2	<i>SINULLE YSTÄVÄNI, RAKKAUDELLA</i>	22
5	RAKKAUDEN MAHDOLLISUUDET.....	24
6	LOPUKSI	28
	LÄHTEET	29
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Viime vuosien poliittisten käänteiden myllerryksessä olen yhä useammin päätynyt pohtimaan taiteen ja politiikan suhdetta ja taiteen mahdollisuuksia yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. Olen miettinyt, onko minulla ammattitaiteilijana yhteiskunnallinen vastuu ottaa kantaa, tuoda epäkohtia esille ja koittaa löytää keinoja vaikuttaa yhteiskuntaan, jonka erottamattomana osana elän. Vai voisinko taiteelliseen vapauteen ja taitelijan rooliin tarvittavaan irrallisuuteen nojaten sanoutua irti yhteiskunnallisesta keskustelusta?

En ole pitkällisistä pohdinnoistani huolimatta löytänyt vastauksia tai selkeitä suuntia ajatuksilleni. Tietoinen valinta tehdä poliittista ja kantaaottavaa taidetta tuntuu suurelta sitoumukselta sekä tuo mukanaan vastuun, jonka kannatteluun en ole tuntenut olevani valmis. Koen politiikkaan liittyvän paljolti vastuuta ja periksi antamattonta halua ymmärtää käsiteltäviä asioita kokonaisvaltaisesti ja monesta eri näkökulmasta. Taiteilijan koulutukseen ei kuulu syväluotaavien poliittisten analyysien teko. En tunne olevani tarpeeksi perehtynyt ja toisaalta tarpeeksi kiinnostunutkaan löytämään itseäni tyydyttävää poliittista ja tarpeeksi laajakatseista kantaa, jota hyvällä omatunnolla pystyisin taiteessani tuomaan esille. Siispä olin ehkä tiedostamattanikin päättänyt taiteilijana pitäytyä sivussa yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta.

Kuitenkin politiikkaa, yhteiskunnallisia kysymyksiä ja taidetta pohtiessani törmäsin yhä uudestaan näkemykseen taiteen yhteiskunnallisen irrallisuuden mahdottomuudesta. Taiteen tekijänä olen alati omista tavoitteistani huolimatta taiteellinen ajattelija, aikani kuvaaja ja yhteiskunnan osa. Jo korkeakoulutasoinen koulutukseni taiteilijaksi varmistaa sen. En pysty erottamaan itseäni ja taidettani minua joka puolelta ympäröivästä yhteiskunnasta. Tämän myötä päädyin ajatukseen; sen sijaan että väkinäisesti yrittäisin häivyttää yhteiskunnallisen tason taiteestani, on minun parempi tiedostaa ja hyväksyä näiden erottamaton yhteys. Yhteydellä tässä en kuitenkaan tarkoita, että taide tulisi nähdä politiikan välineenä. Pikemminkin näen politiikan ja

taiteen toisiaan vastaavina keinoina, joilla on mahdollisuus vaikuttamiseen. Pohjimmiltaan taide, kuten politiikkakin, on ajattelun väline: keino esittää kysymyksiä, radikalisoita ja vaatia toimintaa, kuten Sini Mononen summaa IHME-päivien ohjelmassa käytyä keskustelua (Mononen, 2017).

Näiden ajatusten myötä sain itseni vapautettua vastuuntunteestani ottaa kantaa tai tehdä representaatioita yksittäisistä olemassa olevista yhteiskunnallisista tilanteista. Sen sijaan on luontevampaa ja eettisempää, että luon itse omaa politiikkaani taiteellani. Näin taide on yhä kiinni yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa, mutta sen tekotapa on mielekäs ja taiteilijan osaamista vastaava. Vaikuttaminen itse luodun järjestelmän kautta tuntuu tyydyttävältä ja näen siinä mahdollisuuden kokonaisvaltaiseen lähestymiseen. Sitä kautta ikään kuin pääsen aiheen sisälle, sen keskelle, josta käsin vaikuttaminen voi olla hienovaraista, mutta tehokasta. Kuin siemen, joka istutetaan itämään ongelman keskelle, missä se ajan kanssa versottuaan saattaa saada aikaan muutoksen.

Oman politiikkani ensimmäinen teko, käsiteltävä aihe oli nopeasti valittu. Muutosvoimassaan ylitsepääsemättömän tehokas ja kaikkia vääryyksiä suvaitsematon *rakkaus* on julistukseni aihe.

Pyyteettömän, eettisen rakkauden käsittely ja tutkiminen tuntui välittömästi kirkkaalta ja oikealta valinnalta. Rakkaus ja sen yksilötasoinen ja yhteiskunnallinen muutosvoima on toistuvasti ollut tarkasteluni kohteena. Olen viime vuosien aikana ensin oppinut pois populaarikulttuurin ja ympäristön tarjoamasta romantisoidusta käsityksestä rakkaudesta ja sitten alkanut rakentamaan itselleni uudenlaista, eettistä käsitystä siitä, mitä rakkaus todella on ja miten se vaikuttaa.

Vaikka olen vakuuttunut aiheeni tärkeydestä, liittyy siitä kirjoittamiseen monia epäilyksiä. En osaa sanoa, kuinka moni käsittää rakkauden lähinnä fiktiivisessä kirjallisuudessa tai elokuvissa esiintyväksi rakkaudeksi ja ajattelee minun kirjoittavan siitä. Koen, että minun tulisi todistella olevani tosissani aiheeni kanssa, että kirjoitan yhteiskunnallisesta näkökulmasta, en romanttisista haaveista. Toisaalta myös pelkään

pyyteettömän rakkauden liian yksioikoisesti typistyvän todellisuuspohjaa pakenevaksi hippi-ideologiaksi paremman maailman puolesta. En kirjoita kummastakaan näistä, vaikka toisaalta tunnistan molemmat omanlaisikseen yrityksiksi ymmärtää tuota vaikeasti määriteltävää universaalia tunnetta, kokemusta ja toimintaa. Näen aiheeni merkittävyyden juuri tässä. Meidän tulisi tietoisesti haastaa näkemyksemme ja opetella ymmärtämään, mitä rakkaus todella on ja miten se vaikuttaa.

Olen aloittanut oman projektini pyyteettömän rakkauden tutkimiseksi ja toteuttamiseksi. Tämä opinnäytetyö toimii taustatyönäni aiheeseen tarjoten itselleni ja lukijalle katsauksen pyyteettömän rakkauden määritelmään, sen ilmenemiseen nykytaiteessa ja sen mahdollisuuksiin. Tarkastelen tekstissäni kolmea esitystaideteosta, joiden lähtökohtana tai taustalla vaikuttavana aiheena on ollut rakkaus. Näiden lisäksi pohdin rakkauden ilmenemistä kahdessa viimeaikaisessa teoksessani, joista toinen on lopputyöni taiteellinen osuus. Lopuksi summaan tämän taustatyöni pohdintoja ja mietin projektini jatkoa.

2 RAKKAUDEN MÄÄRITELMIÄ

”Millainen on maailma kun se koetaan, sitä kehitetään ja eletään erilaisuuden eikä identiteetin näkökulmasta? Sitä uskon rakkauden olevan. Se on, itseasiassa, mitä tahansa siitä hetkestä eteenpäin, kun elämämme tulevat erilaisuuden näkökulman haastamaksi.”

(Badiou, 2012, 22. Suomennos englannista: Julia Kukkonen.)

Jokaiselle kuuluvaa, jokaista koskettavaa ja yleismaailmallisesti tunnettua käsitettä *rakkaus* pohdittaessa on aivan ensimmäiseksi tärkeää pyrkiä löytämään sille määritelmä. Mitä rakkaus on? Mistä todella puhumme, kun puhumme rakkaudesta?

Rakkauden määrittämistä vaikeuttaa juuri sen universaalius – jokaisella on jonkinlainen näkemys rakkaudesta. Pystymme kyllä luontevasti uskomaan tietävämme tunnekokemuksen kautta mitä rakkaus on, mutta sen sanallistaminen ja älyllinen määrittely osoittautuu hankalaksi. Bell Hooks -nimellä kirjoittavan kirjailijan mukaan ehkä me tosiasiassa jopa pelkäämme puhua ja määrittää rakkautta, haluamme mieluummin tuntea ja kokea sen (Hooks, 2016, 13). Mahdollisesti taustalla vallitsee myös epämiellyttävä tunne siitä, että rakkauden todellista luonnetta määriteltäessä voisi paljastua tietämättömyytemme aiheita kohtaan. Vaatisi paljon rohkeutta – ja rakkautta itseään kohtaan – myöntää, että emme oikeastaan ymmärrä, mitä rakkaudella tarkoitetaan. Ja silti ja juuri ymmärtämättömyytemme takia meidän olisi tärkeä haastaa itsemme tutkimaan rakkautta ja etsimään sille kattavia määritelmiä. Voimme alkaa rakastamaan ja toimimaan rakkaudessa vasta ymmärrettyämme mitä rakkaus on.

Bell Hooks on kokenut kirjallisuudessa vallitsevan kieltäytymisen rakkauden määrittelystä lukijaa hämmentäväksi, jopa vahingolliseksi. Meidän olisi paljon helpompi oppia rakastamaan, nähdä toiset rakkaudessa, jos määritelmästä voitaisiin olla yhtä mieltä, hän kirjoittaa, ja on huojentunut M. Scott Peckin *Rakkauden psykologiassa* (1978) tarjoamasta määritelmästä rakkaudelle: ”Rakkaus on tahtoa avartaa itseään

oman ja muiden henkisen kasvun ravitsemiseksi. Rakkaus on sitä, miksi se tehdään. Rakkaus on tahtomista, sekä aikomusta että toimintaa. Tahto antaa meille myös mahdollisuuden valita. Meidän ei ole pakko rakastaa, vaan valitsemme rakastamisen.” (Hooks, 2016, 22.)

Tämä M. Scott Peckin näkemys rakkaudesta vastaa läheisesti myös omaa käsitystäni siitä. Todelliseen rakkauteen kuuluu olennaisesti valinta. En rakasta toista koska minun on pakko, vaan koska olen vapaa valitsemaan niin. Omien kokemusteni kautta olen ymmärtänyt tuon valinnan tärkeyden. Aiemmin odotin rakkauden olevan jotain, joka tapahtuu kuin itsestään, vaistonvaraisesti, kun nyt ymmärrän sen tapahtuvan enemminkin tietoisien päätösten seurauksena. On valinta katsoa maailmaa ja toisia ihmisiä rakkaudessa ja edesauttaa heidän henkistä kasvuaan. Voin valita luottaa, että rakkaus on lopulta se, joka auttaa olemaan rohkea ja voittamaan pelot. Rakkaudessa eläminen ei suojele pettymyksiltä, mutta auttaa pysymään vastoinikäymisistä huolimatta avoimena.

Teoreettisen, tarkemman näkemyksen rakkauteen tarjoaa ranskalainen kielitieteilijä, filosofi ja psykoanalyytikko Luce Irigaray, joka kirjoittaa saman ja toisen rakkaudesta. Hänen mukaansa saman rakkaus on rakkautta itseä ja itsen kaltaista kohtaan, kun toisen rakkaus tarkoittaa rakkautta joltain vierasta, itseän palautumatonta kohtaan. Nämä eivät Irigarayn sukupuoliajattelusta huolimatta välttämättä linkity anatomiseen tai biologiseen samaan ja toiseen, vaan pikemminkin fenomenologian käsitykseen pohjautuvaan oman kokemuksen määrittämään erilaisuuteen. (Lehtinen, 2001, 173.)

Toisen rakkaus on tärkeää erottaa rakkaudesta, joka rakentuu sosiaalisten ja yhteiskunnallisten ennakkoluulojen, odotusten tai hyötyjen mukaan. Tällöin ei ole kyse Irigarayn toisen rakkaudesta, jonka lähtökohtana on toinen itsessään ja itseään varten. Saman rakkaus on rakkautta itseän, omaksi eduksi ja omien tarpeiden kautta nähtynä. Toisen rakkaudessa toisen tulee esiintyä ennakoimattomana ja käsittämättömänä. (Lehtinen, 2001, 174.) Toisen rakkaus voidaan siis määritellä avoimuuden tilaksi kahden toisen välille, jossa toinen voi olla täysin omana itsenään. Tämän kalta-

nen eettinen rakkaus ei siis hyväksy minkäänlaisia ehtoja tai suunnitelmia rakastetun toisen varalle. Rakkauteen ei kuulu itsekeskeisyyttä tai omia projektioita toisesta. Toinen rakkauden kohteena on täydellisimmillään itsenään, sellaisena kuin hän on.

Toisen rakkaus ilmenee kunnioituksena ja toisen erilaisuuden tunnustamisena. Tai kuten Irigaray kirjoittaa; se ilmenee ihmettelynä toista kohtaan ja avoimen tilan luomisena tuolle toiselle, jossa hän voi olla ja tulla omaksi itsekseen (Lehtinen, 2001, 175). Tällainen omaksi itseksi tulemisen tukeminen voidaan nähdä samana henkisen kasvun edesauttamisena, josta Peck kirjoitti. Rakkauden tekona voisimme siis tunnustaa toisten ihmeellisyyden, lähestyä heitä heidän ehdoillaan ja tukea heidän henkistä kasvuaan. Rakkaus voi olla utelias kysymys toisesta; kuka sinä olet (Lehtinen, 2001, 176)? Tähän ei vaadita eroottista, romanttista rakkautta, vaan eettinen toisen rakkaus voi toteutua keiden tahansa välillä.

Toiseksi tässä ei kuitenkaan voida nähdä jumaluutta. Irigarayn mukaan rakkaus jumalaan ei ole toisen rakkautta, vaan toisen tulee olla kosketettavissa oleva toinen, jotain mikä ei voi sisältyä minään tai kaikkeuteen. Toisen paikkana on esittää identiteetin ja ruumiillisuuden rajat ja muistuttaa, että yksi ei voi olla kaikki. (Lehtinen, 2001, 176.) Ainoa rooli joka toiselle määrätään, on siis olla toinen, erillinen.

Rakastaminen ei myöskään ole yksittäinen tapahtuma, rakkauden hetki toisen ihmettelyksi. Sen sijaan se on jatkuvaa liikettä rakkautta kohti, jossa tunne koetaan ja valitaan hetki hetkeltä uudelleen (Lehtinen, 2001, 177). Samaa rakastamisen jatkuvaa tapahtumaa julistaa myös ranskalainen filosofi Alain Badiou. Hänen teksteissään rakkaus esiintyy tapahtumana, jota ei voida ennustaa tai laskelmoida. Kukaan ei pysty suunnittelemaan rakkauden kohtaamista, tilannetta, jossa ihminen on avoin, haavoittuvainen ja valmis ottamaan riskin. Toisaalta rakkautta ei myöskään pidä tyypistää tuoksi ensikohtaamiseksi, sillä se on ennen kaikkea konstruktio. Ja juuri kestävstä konstruktiosta tunnistaa rakkauden. (Badiou, 2012, 31-32.)

Rakkaus toimii vastalääkkeenä yleisesti ajateltuun yksilöiden taipumukseen ajaa ainostaan omaa etuaan. Se on ainutlaatuista uskoa mahdollisuuteen. Rakkaus saattaa meidät erilaisuuden kokemuksen äärelle ja johtaa ajatukseen, jonka mukaan voimme kokea maailman erilaisuuden näkökulmasta. Tässä mielessä sillä on yleismaailmallisia implikaatioita; se on yksilöllinen kokemus universaaliuden potentiaalista ja siksi keskeistä filosofialle. Myös Platon pohti rakkautta ja oli yksi ensimmäisiä siitä kirjoittaneita filosofi. Badioun mielestä hänen näkemyksensä rakkaudesta on melko tarkka: *Universaaliuden siemen sijaitsee pyrkimyksessämme kohti rakkautta*. (Badiou, 2012, 16-17.)

On siis tärkeää ymmärtää, että eettinen rakkaus toiseen ei ole rakastamista meitä itseämme varten, vaan se on tapahtuma toiselle, tätä varten. Tällöin ”rakastan sinua” voisi taipua ilmaisuksi ”rakastan sinulle” – teen sinulle tilaa, katson ja ihmettelen sinua. Rakkaudessa toinen on ihmeellinen, aina vieras ja oma itsensä. Itse rakkaudessa olemme avoimina, haavoittuvaisina ja valmiina kohtaamaan toisen sekä tämän kohtaamisen kautta valmiita kasvamaan itse ja ottamaan itsekritiikin vastaan.

Kaikissa määritelmissä toistuu samankaltainen erilaisuuden tunnustaminen ja aito kiinnostus sitä kohtaan. Fiktiivisissä kertomuksissa esiintyvä tai yleinen yhteiskunnassa vallitseva, parin löytämiseen tähtäävä rakkaus harvoin täyttää eettisen rakkauden määritelmiä. Näissä toiselle on jo lähtökohtaisesti asetettu tavoite, rooli, paikka oman elämän täytteeksi. Tämä jo määrittää toista ja ehdollistaa häneen kohdistuvaa rakkautta. Se ei anna tälle mahdollisuutta olla toinen omana itsenään vaan kutistaa hänet rooliin sopivaksi, tai tulkitsee häntä tuon roolisuurituksen kautta.

Itse määrittelen eettisen, pyyteettömän rakkauden toiseen rakkaudeksi aina tunteimatonta, aina ihmeellistä, aina minusta erillistä kohtaan. Rakkaus on teko, toiminta ja verbi, jonka valitsen toteuttaa hetki toisensa jälkeen. Rakkauteni kohteena toinen ilmenee juuri sellaisena kuin hän on, haluaa olla ja tulee olemaan. Tällaisessa rakkaudessa olen itse sekä haavoittuvainen että täydellisen luottavainen. Olen avoin toiselle ja avoinna jatkuvalle muutokselle.

3 RAKKAUDEN ILMENEMINEN NYKYTAITEESSA

3.1 RAKKAUS KUVATAITEESSA

Aloittaessani tutkimukseni toisen rakkaudesta ajattelin rakkautta käsitteleviä kuvataiteen teoksia löytyvän runsaasti. Varsinkin kun politiikka ja aktivismi taiteessa ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen taiteen keinoin ovat yleisiä, ajattelin luonnollisesti myös rakkauden olevan useaan otteeseen käsitelty aihe. Rakkaus kun koskettaa miltei jokaista ja sillä on suuri muutosvoima. Hämmästykseni kuitenkin huomasin, kuinka hankalaa oli löytää pyyteetöntä rakkautta käsitteleviä tai sitä lähtökohtanaan pitäviä teoksia, saati esitystaiteen esimerkkejä aiheesta. Itseasiassa oli haastavaa löytää kuvataiteen piiristä teoksia, joissa ylipäätään puhutaan rakkaudesta.

Fiktiivisessä kirjallisuudessa, musiikissa ja elokuvissa toki käsitellään rakkautta kylästyminen saakka. Näissä esiintyvä rakkaus on kuitenkin pääasiallisesti sellaista romanttista rakkautta, sen kaipuuta ja ongelmia, joka ei lähtökohtaisesti vastaa millään lailla sitä pyyteetöntä rakkautta toiseen, jota olen kiinnostunut tässä opinnäytetyössä sekä taiteessani tutkimaan. Toiseksi populaarikulttuurissa esille tuodut kertomukset rakkaudesta ovat usein fiktiivisiä, eivätkä todellista kokemushorisonttia. Nämä tarinat eivät tavoittele syvällistä ymmärrystä rakkauteen tai kokemusta rakkauden muutosvoimasta, pikemminkin tunteellista tyydytystä ja heijastelua.

Myös Bell Hooks mainitsee rakkauden käsittelyyn kulttuurissa liittyvät epäkohdat. Rakkautta käsitellään julkisuudessa vain harvoin – ja sekin mitä käsitellään, tapahtuu usein populaarikulttuurissa, ei taiteessa. Nykypäivänä tuo rakkauden viesti on myös erilainen kuin se oli 60-luvun elämää syleilevässä ”*All you need is love*”-sloganissa (Hooks, 2016). Tuolloin rakkauden viesti oli nimenomaan poliittinen, se oli vastaus ajankohtaisiin sotiin ja yhteiskunnassa vallitsevaan syrjintään.

Olen tässä työssä kiinnostunut tutkimaan rakkautta nykypäivän taiteessa ja opettajani avustuksella löysin onnekseni muutaman kiinnostavan – ja rakkaudessaan radikaalin – esitystaiteen teoksen tutkittavaksi.

3.2 ESITYSTAITEEN TEOSSESIMERKIT

Rakkauden tematiikkaa taiteessa ja sen aikaansaamia vaikutuksia on mielekästä tutkia teosesimerkkien kautta. Valitsin tarkasteltavakseni kolme esitystaideteosta, jotka lähestyvät aihetta erilaisista näkökulmista. Kaikki teoksista kuitenkin pyrkivät tarjoamaan yleisölleen kokemuksen rakkaudesta pelkän representaation sijaan.

Marina Abramovicin vuonna 2002 New Yorkissa esittämä teos *The House with the Ocean View* käsitteli henkilökohtaisen antaumuksen kautta rakkautta poliittisena tekona, vastauksena ja lohdutuksena vain vuotta aiemmin tapahtuneisiin syyskuun 11. päivän terrori-iskuihin. Gil & Moti lähestyvät rakkautta tunnistettavasti poliittisena tekona ja teoksellaan *Available for You* (2008–2013) he tarjosivat pyyteettömästi palveluita, osaamistaan ja seuraa arabitaustaisille maahanmuuttajille. Suomessa ja Pohjoismaissa muutama otteeseen toteutetussa *The Lover's Matchmaking Agency*:ssa (2011 – 2013) puolestaan lähestyttiin rakkautta näennäisesti romanttisesta näkökulmasta. Esityksessä kaupunkilaiset ohjattiin erikoisille sokkotreffeille toistensa kanssa. Vaikka teoksen lähtökohdat ammensivat totutusta romanttisesta kuvastosta, olivat sen päämäärinä saada osallistujat kohtaamaan kanssaihmiset avoimesti ja katsomaan maailmaa rakkaudellisesti.

3.2.1 Marina Abramovic: *The House with the Ocean View*

Performanssin ja esitystaiteen supertähti, serbialaislähtöinen Marina Abramovic (s.1946) on tehnyt aktiivisesti performanssitaidetta ympäri maailman 1970-luvulta lähtien. Hän on kuuluisa fyysisesti ja henkisesti haastavista teoksistaan, joissa hän vie jaksamisensa äärimmilleen ja asettaa itsensä alttiiksi vahingolle, jopa kuolemalle. Taitelija tutkii kehollisuutta ja tavoittelee esityskokeiluillaan hetkellistä mielen kirkkautta. Viimevuosina esitetyissä teoksissaan Abramovic on siirtynyt vaarallisista eleistä yksinkertaisempiin ja seesteisimpiin teemoihin; hän on yksinkertaisesti läsnä yleisölle, luo heille tilaa mietiskelylle tai järjestää työpajoja taiteilijoille. (Marina Abramovicin wikipedia-sivu, 2017.)

Kuva 1. Marina Abramovicin elävä installaatio *The House with the Ocean View* Sean Kelly -galleriassa New Yorkissa. Kuvan oikeudet: Sean Kelly, New York, 2002.

Teoksessaan *The House with the Ocean View* (Suom. *Talo merinäköalalla*) Marina Abramovic asettui asumaan 12 vuorokaudeksi galleriaan rakennettuun kolmesta avoimesta huoneesta koostuvaan tilaan (Kuva 1). Tilakokonaisuus oli sisustukseltaan minimalistinen; yhdessä huoneessa oli sänky, toisessa tuoli ja pöytä ja kolmas huone oli kylpyhuone suihkulla ja wc:llä. Tilat olivat nostettu noin puolitoista metriä lattiatason yläpuolelle ja jokaisesta huoneesta johti veitsen teristä koostuvat tikkaat alas gallerian lattiatasolle. Koko esityksen keston ajan taiteilija oli puhumatta ja paastosi juoden ainoastaan vettä. Esitys toteutettiin marraskuussa 2002 New Yorkissa Sean Kelly – galleriassa, jonne yleisö sai vapaasti tulla seuraamaan elävää installaatiota. (Sean Kelly – gallerian www-sivut, 2002.)

Videolla Marina Abramovic kertoo esityksen olevan omistettu New Yorkille - se on rakkauden osoitus kaupungille ja sen asukkaille syyskuun 11. päivän terrori-iskujen kokemuksen vuoksi. Teoksessa hän pyrkii paaston ja puhumattomuuden avulla puhdistamaan mielensä, jotta voisi levittää puhtautta ja pelossa vaadittavaa rohkeutta katsojille galleriatilaan. (Marina Abramovic Institute, 2002.)

Teos on selkeä; taiteilija on määrittänyt esitystilanteen ja sen säännöt, mutta muutoin hän yksinkertaisesti oleilee tilassa. Esiintymistilanteessa hän on avoimena ja täynnä rakkautta yleisöä kohtaan, kuten hän kertoo haastattelussa (Anderson, 2003). Näin esityksen voisi nähdä voimakkaana yhteiskunnallisena rakkaudenosoituksena. Taiteilija asettaa itsensä haastavaan tilanteeseen, jossa hän elää avoimena ja haavoittuvaisena yleisön tarkasteltavana ja heitä kaikkia varten. Hän kohtaa katsojansa ja vastaa heidän katseeseensa (Kuva 2). Taiteilija toimii esityksessä yleisölle pyrkien tarjoamaan heille pyyteettömän rakkautensa. Yhteiskunnallisessa epävarmuuden tilassa rakkautta ja läsnäoloa tarkasteleva esitys tuntuu radikaalilta sen positiivisessa merkityksessä. Ehkä taiteessakin juuri rakkaus on oikea keino käsitellä ja reagoida ympärillä vallitsevaan epävarmuuteen ja pelkoon. Taiteilijan mukaan katsojat jopa jonottivat aamusin päästäkseen tilaan, jossa he voivat tulla katsotuiksi ja jossa he voivat taiteilijan avoimen läsnäolon kautta lievittää pelkojaan (Anderson, 2003). Hän arveli tämän johtuvan siitä, että nämä ihmiset eivät muutoin elämässä tule katsotuksi sillä tavoin, intiimisti ja avoimen rakastetusti.

Kuva 2. Taiteilija kohtasi yleisön esityksessä katseellaan ja läsnäolollaan. Kuvan oikeudet: Marina Abramovic ja Sean Kelly, New York, 2002.

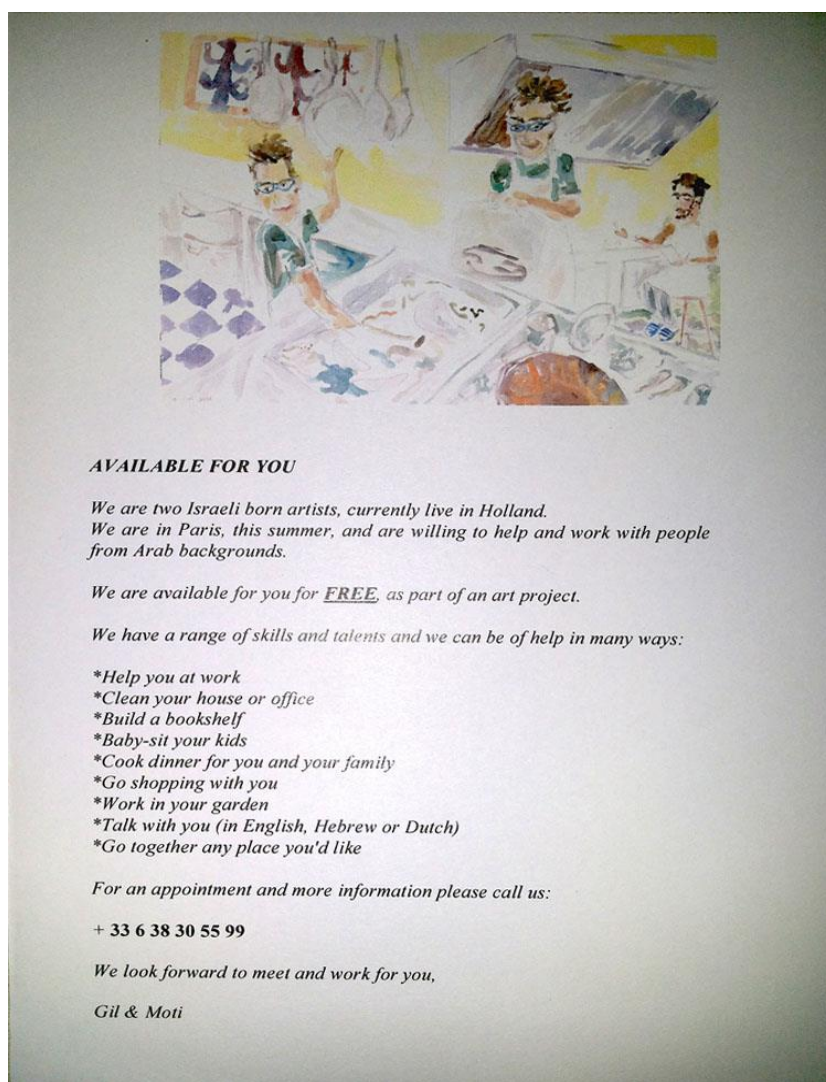
3.2.2 Gil & Moti: *Available for You*

Juutalainen taiteilijapari Gil (s. 1968) ja Moti (s. 1971) ovat molemmat kotoisin Israelista, mutta ovat työskennelleet duona vuodesta 1998 lähtien Alankomaissa. He ovat sitoutuneet pitkäaikaiseen identiteettiä, yksilöllisyyttä ja sosiaalisia normeja tutkivaan performanssiprojektiin, jonka nimissä he ovat asettaneet yhteiselämälleen sääntöjä; Gil & Moti pukeutuvat aina keskenään identtisesti, he ovat aina yhdessä ja yhdessä he omistavat vain yhden lompakon, puhelimen ja yhden avaimet. Muutoinkin työssään he lähestyvät hyväntuulisesti huomiota herättävän ulkomuotonsa ja performanssitaiteen kautta tärkeitä sosio-poliittisia aiheita, kuten syrjintää ja rasismia. (Gil & Moti [www-sivut](#), 2017.)

Gil & Motin *Available for You* (Suom. *Tarjolla sinulle*) on vuosina 2008 – 2013 toteutettu teossarja, jossa taiteilijaduo tarjoutuu auttamaan veloituksetta arabitaustaisia maahanmuuttajia heidän tarvitsemallaan tavalla. Taiteilijoiden tarjoama apu on joko hyvin käytännöllistä: siivoamista, ruoanlaittoa, apua töissä, rakentamista, ostoksien tekoa, lasten vahtimista; tai abstraktimpaa: keskustelua, ajan viettämistä, matkailua. Taiteilijat etsivät osallistujia teokseensa mm. jakamalla lentolehtisiä kaupunkien kaduilla (Kuva 3). Esitys toteutettiin useissa eri Euroopan kaupungeissa ja sen dokumentaationa toimivat lyhyet päiväkirjamaiset videot, valokuvat ja tekstit, joissa tulevat esille osallistujien päivittäiset huolet, Lähi-idän politiikka ja vaikeudet uudessa kulttuurissa. (Gil & Moti [www-sivut](#), 2017.)

Vuonna 2009 kuvatulla videolla näkyy, kuinka identtisesti pukeutuneet taiteilijat auttavat kioskin pitäjää lajittelemaan tuotteita ja täyttämään hyllyjä. Ääniraidalla arabitaustainen kioskin omistaja Nasser kertoo, kuinka hän ei ole viettänyt vapaa-päivää kahteen vuoteen ja haluaisi lähteä lomalle. Ongelmana on ainoastaan, että kukaan ei pitäisi kioskia yllä loman aikana. (Video Gil & Motin [www-sivuilla](#), 2017.) Jo lyhyt videopätkä tuo arabitaustaisen Nasserin jokapäiväisen elämän keskipisteen, kioskin, kautta esille hänen identiteettiään ja paikkaansa eurooppalaisessa yhteiskunnassa. Gil & Motin osuus videolla on sen arkisuuden vuoksi haastavaa tunnistaa esitykseksi – taiteilijat yksinkertaisesti auttavat toista ihmistä. Mutta kun teos asetetaan kontekstiin ja sitä tarkastellaan kokonaisuutena, muodostuu se ilmiselvästi

taiteeksi. Pyyteettömän avunannon teolla ja sen dokumentaatioilla taiteilijat tuovat hienovaraisesti, ahdingolla mässäilemättä esille maahanmuuttajien arkea. Vaikka aihe on vakava ja tärkeä, eivät he julista. Ja ehkä juuri siksi teos onnistuu koskettamaan. Minusta tuntuu, että ymmärrän jo nyt paremmin jotain osaa siitä kokemusmaailmasta, mitä Eurooppaan saapuvat maahanmuuttajat tuntevat. Tämä lienee teoksen tarkoitus konkreettisen auttamisen, pyyteettömänä rakkautenakin nähtävän eleen ohella. Huomionarvoista on, että teos on toteutettu ennen Eurooppaa kohdantutta toistaiseksi suurinta pakolaiskriisiä. Siten vaikka teos ottaa tarkoituksellisesti kantaa poliittiseen ja sosiaaliseen ongelmaan, ei se ole suoranaisesti aktivismia nykyhetken poliittisessa tilanteessa.

Kuva 3. Lentolehtinen, joita Gil & Moti jakoivat mainostaakseen esitystään.
Kuvan oikeudet: Gil & Moti, 2013.

3.2.3 Korpela ja MacDonald: *The Lover's Matchmaking Agency*

Suomalaiset esitystaiteilija ja sarjakuvapiirtäjä Aarni Korpela ja näyttelijä, performanssitaiteilija ja stand-up -koomikko Johanna MacDonald työskentelevät yhdessä erilaisten esitystaideprojektien parissa. Vuonna 2009 he aloittivat *Häyhentämön* tuottaman *Walkabout* – nimisen esitystaideteossarjan, jonka aikana he käyvät läpi kaikki tarot-korttien major arcana-korttien teemat, kortti ja esityskonsepti kerrallaan. (LMA www-sivut, 2013.)

The Lover's Matchmaking Agency (Suom. *Rakastavaisten treffitoimisto*) syntyi syksyllä 2011 osaksi tätä teossarjaa, luonnollisesti korttia *VI Rakastavaiset* vastaavaksi esitykseksi. Esitys järjestettiin vuosina 2011–2013 Helsingissä, Oslolla, Kööpenhaminassa ja Tromssassa. Se tarjosi kaupunkilaisille eriskummallisia treffejä toimiston valitsemien kumppanien kanssa. Toimisto toimi kerrallaan viiden päivän ajan. Alkuviihköstä osallistujat osallistuivat pienissä ryhmissä yhteiseen ilmoittautumistilaisuuteen, jossa heille kerrottiin esityksestä, he valitsivat haluamansa konseptit treffitimestä ja harjoittelivat esityksessä käytettävää ”rakastavaisten linssit” – metodia. Yhteisen tilaisuuden jälkeen osallistujia haastateltiin yksitellen, jonka pohjalta toimiston *matchmakerit* (huom. suomenkielinen sana *parittaja* koettiin harhaanjohtavaksi) valitsivat treffikumppanit. Loppuviikon ajan osallistujat ohjattiin useille 30–60 minuutin kestoisille treffeille eri ihmisten kanssa. Esitysviikko huipentui *Feikki-massahäät*-tapahtumaan, joka oli avoin kaikille ja jossa osallistujat saivat tavata muita osallistujia. (LMA www-sivut, 2013.)

*The Lover's Matchmaking Agency*n tavoitteena ei sen nimestä huolimatta ollut ohjata osallistujia parin hakuun, vaan ensisijaisesti juuri rikkoa romanttisiin treffeihin liitettyjä odotuksia toiselle. Treffikumppaneiksi toisilleen saattoi valikoitua täysin erikäisiä, erisukupuolisia ja erilaisia kiinnostuksen kohteita omaavia osallistujia. Esityksellä haluttiinkin tarjota ihmisille mahdollisuus rooleista vapaaseen, avoimeen kohtaamiseen, yhteyden kokemukseen ja läheisyyden tunteeseen toisen osallistujan kanssa. Tämän saavuttaakseen kaikki esitykseen osallistuvat henkilöt perehdytettiin tekijöiden käyttämään ”rakastavaisten linssit” – metodiin, joka yksinkertaisesti tar-

koittaa tietoista päätöstä tarkastella treffikumppania, itseään ja ympäristöä lempeästä, luottavaisesta ja hyväksyvästä perspektiivistä. Ohjeiden mukaan ”se on eräs tapa nähdä maailma. Se, millainen maailma on, voi muuttua täysin riippuen siitä mistä näkökohdasta sitä katsot. Tärkeintä tässä tapahtumassa ei ole niinkään se, mitä sinulle tapahtuu, vaan mitä tapahtuu mielessäsi kun päätät katsoa maailmaa ja ihmisiä toisin.” (LMA www-sivut, 2013.)

Esityksen konsepti on yksinkertainen – toisilleen tuntemattomat ihmiset saatetaan yhteen ja toivotaan, että heillä on mukavaa, että he kokevat jotain uutta. Lähtökohdaisesti luulisi, että tätähän elämässä tapahtuu jatkuvasti. Mutta *The Lover’s Matchmaking Agency*n saama suosio kertoo muuta, ja puhuu taiteen mahdollisuuksien puolesta. Voi olla, että esityksen osallistujana on helpompi vaihtaa katsontatapansa rakkaudelliseen, kun ymmärtää sen kuuluvan taideteoksen universumiin, sen määrättyyn luonteeseen ja keston. Toisaalta esitys saattaa myös toimia laukaisijana lempeälle suhtautumiselle toisiin, ja sen vaikutukset havaittuaan on osallistujan luontevampi käyttää sitä myöhemminkin. Esityksessä paitsi tapa katsoa toisia, myös tapa havainnoida ympäristöä muuttui. Osallistuja Maija Mustonen kuvaa esityksen aikaista kaupunkia taianomaiseksi ja inhimillisemmäksi, sekä analysoi esityksen antaneen mahdollisuuden irtautua omista rooleista ja asettua palkitsevaan rakastavaisen rooliin (Mustonen, 2012).

Esityksen voisi sen suosion perusteella nähdä onnistuneen tavoitteissaan ja toisaalta myös nähdä avoimille, ennakkoluulottomille kohtaamisille olevan kysyntää. Erityislaatuista ja merkityksellistä kokemuksesta viestii myös osallistujien halu jatkaa esityksen toteuttamista. *The Lover’s Matchmaking Agency*n ympärille muodostui esitykseen osallistuneiden aktiivisten ihmisten joukko, joka haluaa jatkaa esityksen konseptia ja tarjota mahdollisimman monelle halukkaalle saman, mitä he olivat kokeneet (LMA www-sivut, 2013). Avoimelle toisen rakkauden kokemukselle vaikuttaisi siis olevan tarvetta.

4 RAKKAUS OMISSA TEOKSISSANI

4.1 LOPPUTYÖ

*”Vain se joka tuntee omansa, voi rakastaa toista, olla suhteessa itsensä ulkopuoliseen”
(Irigaray, 1996).*

Lopputyön taiteellisen osuuden tekeminen ajoittui tämän rakkauden tutkimukseni keskelle. Siispä oli luontevaa, että taiteelliseksi työkseni valikoitui työ, joka oli projektini kannalta sillä hetkellä olennainen. Koin äärimmäisen tärkeäksi aloittaa rakkauden teeman parissa työskentelyn henkilökohtaisen rituaalin kautta. Tämä rituaali toimi lopputyöni taiteellisena työnä.

Rituaali oli luonteva aloitus työskentelylleni. Ensisijaisesti sen tarkoitus oli henkilökohtainen: omien pelkojeni voittaminen ja pelon muovaamista toimintamalleista eteenpäin siirtyminen. Toiseksi rituaalin kautta pyrin valmistamaan itseni kokemaan rakkautta ja olemaan kykenevä antamaan sitä. Lähestyin rituaalissa rakkautta nimenomaan pelon vastalääkkeenä, sinä voimana, joka voi auttaa päästämään pelosta irti ja heittäytymään tuntemattomaan. Tarvitsen rakkautta löytääkseni rohkeuden pitää itseni haavoittuvaisena ja avoimena tulevilla elämänmuutoksissa.

Koska lopputyönäni oli hetkellisesti tila-ajassa tapahtuva rituaali, tuli minun ratkaista performanssitaiteen ja galleriassa esitettävän taiteen yhdistämiseen kuuluva yleinen ongelma. Missä muodossa on mielekästä asettaa hetkessä tapahtuva teos esille kahden kuukauden mittaiseen näyttelyyn? Kysymys on yleinen, ja usein vastaukseksi siihen galleriaan asetetaan esille installaatio, performanssin jäljet tai video. Näistä mikään ei kuitenkaan tuntunut sopivan tähän teokseen, joten päädyin kirjoittamaan tekstin mahdollisuuksia esitystaiteen dokumentoinnissa. Olin aiemmin tehnyt tekstiin pohjautuvia teoksia, joiden visuaalinen osuus nojaa katsojan kuvittelmissa ja ajatuksissa syntyneeseen kuvaan.

Päädyin hylkäämään toiveet mahdollisimman totuudenmukaisesta objektiivisesta dokumentaatiosta ja kokeilemaan kokemukseen perustuvaa ilmaisutapaa. Ajatukse-
nani oli tarjota katsojalle materiaali, tässä tekstin muodossa, jonka pohjalta hän voi
kuvitella tapahtuneen, nähdä sen haluamallaan tavalla ja näin toistaa rituaalin mie-
lessään.

Koska rituaalin teoksellinen puoli tuli joka tapauksessa olemaan tämä katsojien mie-
lessä muodostuva kuva tapahtuneesta, päädyin sulkemaan rituaalitilanteen yleisöltä.
Pyysin ainoastaan kahta minulle läheistä henkilöä katsomaan rituaalia ja kirjoitta-
maan kokemuksestaan. Ohjeistin näitä dokumentoijia heidän tekstiensä tarkoituk-
sesta, siitä kuinka ne toimivat oman luonnokseni ohella ainoina vihjeinä tapahtu-
neesta. Muutoin halusin antaa heille täyden vapauden kirjoittaa tapahtumista ta-
valla, jonka he parhaaksi näkevät.

Itse rituaalin tein lopputyönäyttelypaikassamme Seinäjoen taidehallilla yhtenä ri-
pustuspäivistä. Teoksen kannalta oli merkityksellistä, että rituaali tapahtui juuri
siinä paikassa, minne siitä tehtävä dokumentaatio ripustetaan. Rituaalin tapahtumi-
sesta kertoo taidehallissa ainoastaan kaksi omaa luonnostekstiäni (ks. liite 1) ja mo-
lempien dokumentoijien kirjoittamat kokemuksensa tapahtuneesta (ks. liitteet 2 ja
3) sekä rituaalista tilaan jäänyt tuoksu.

Rituaali oli voimakas ja sikäli onnistunut, että olen tuntenut sen vaikutuksen elä-
mässäni sittemmin. Rituaalin kautta tein itselleni lupauksen luopua toimintaani ra-
joittavista peloista. Nyt kun huomaa tuntevani pelkoa muistan lupaukseni, ja luo-
vun tuosta tunteesta. Olen myös tietoisesti tehnyt päätöksen katsoa elämää ja kans-
saihmissä rakkaudessa. Rakkaus on vaikeaa, koska se vaatii juuri peloista irtaantu-
mista, avoimuutta ja haavoittuvaisuuden sietämistä, mutta teen sitä silti askel ja ti-
lanne kerrallaan.

Bell Hooks kirjoittaa rakkauden ja pelon suhteesta totuudenmukaisesti. Rakkauden
suurimpana esteenä on pelko, joka vaikuttaa mahdollisuuteemme kokea rakkautta
monin tavoin. On pelkona, että luottamalla ja elämällä rakkauden totuuksien mu-

kaan, saamme pettyä. Vaikka tosiasiassa rakastaminen ei takaa, ettemme tulisi petetyiksi, vaan se auttaa meitä kohtaamaan nuo hetket. Rakkaus auttaa meitä olemaan sydämeltämme rohkeita pelossa ja pettymyksissä. (Hooks, 2016, 176.)

4.2 SINULLE YSTÄVÄNI, RAKKAUDELLA

Hiljattain aloitin myös toisen projektin tutkiakseni pyyteetöntä rakkautta taiteen keinoin. Kyseessä on pitkäaikainen esitystaideteos *Sinulle ystäväni, rakkaudella*. Se on esitys yhdelle katsojalle kerrallaan. Esityksessä minä esiintyjänä menen osallistujan luokse, hänen kotiinsa, nukkumaan yöksi hänen viereensä. Lisäksi esitykseen kuuluu kahden online-kyselyn täyttäminen, yksi esitystä edeltävänä ja toinen esityksen jälkeisenä päivänä.

Esitysidea lähti halustani tutkia läheisyyttä ja sen mahdollisuutta kahden toisilleen vieraan ihmisen välillä. Halusin haastaa itseni äärimmäisen vaikeassa aiheessa - halusin oppia rakastamaan. Tahdoin selvittää, miten voisin rakastaa toisia pyyteettömästi ja miltä rakkaus tuntematonta kohtaan tuntuu. Halusin asettaa itseni haavoittuaiseen tilaan ja löytää rohkeuden tehdä rakkaudesta esityksen. Lisäksi lähtökohتانani oli toteuttaa esityskonsepti, joka on toiminnoiltaan lähellä tosielämää ja jossa olisi vain yksi katsoja kerrallaan.

Esityksen päivä ja aloitusaika sovitaan osallistujan kanssa etukäteen. Ohjeistan osallistujaa hieman ja lähetän esityspäivänä hänelle ensimmäisen online-lomakkeen täytettäväksi. Lomake kartoittaa osallistujan sen hetkisiä tuntemuksia, läheisiä ihmissuhteita, tyytyväisyyttä elämään ja valmiutta esitykseen. Osa lomakkeen kysymyksistä on tilastoivia ja toiset avoimempia. Jotkut kysymykset ovat myös enemmän teoksellisia, esteettisiä sisällöltään, ja valmistavat osallistujaa esitykseen.

Esitys alkaa osallistujan määräämänä aikana hänen kotonaan, jonne minä esiintyjänä tulen yökylään. Esitysaika on sovittu osallistujan iltatoimien alun mukaan. Esitys alkaa hänen jo alkaessaan rauhoittua nukkumaan, jotta tarve esiintyjän viihdyttämiseksi vieraana olisi minimoitu. Esitys on tarkoitettu osallistujalle, ja se etenee hänen rytmissään, hänen toimiensa mukaan. Minä en ohjaa esityksen kulkua. Esiintyjänä olen esityksessä osallistujan olemassaolon todistajana, olen häntä varten ja rakastamassa hänelle. Pyrin luomaan esitystilanteesta avoimen, luottavaisen ja sallivan, jotta osallistuja uskaltaa olla ja ilmetä siinä juuri omana itsenään. Tämän onnistuessa osallistuja voisi saada kokemuksen toisen rakkaudesta.

Esitys loppuu aamulla aamutoimien jälkeen, jolloin poistun osallistujan kotoa. Lähettän osallistujalle vielä toisen lomakkeen täytettäväksi. Esityksen jälkeisenä päivänä täytettävä lomake kartoittaa osallistujan tuntemuksia ja esityskokemusta. Ennen ja jälkeen täytettyjen lomakkeiden vastauksia vertailemalla voin saada suuntaa-antavaa tilastoa esityksen aikaansaamista tunteista. Voin tilastoida muutosta osallistujien tunteissa ja suhteessaan esiintyjään; kokivatko he esiintyjän läheisempänä esityksen jälkeen.

Esitystilanne, jossa on läsnä vain esiintyjä ja yksi osallistuja on jo lähtökohtaisesti intiimi. Tässä osallistuja kutsuu minut yksityiseen tilaansa, kotinsa makuuhuoneeseen. Intiimiyden tunnetta lisää vierekkäin nukkuminen, mikä aikuisiällä on kahden vieraan ihmisen välillä harvinaista. Esitys saattaa sekä osallistujan että minut esiintyjänä haavoittuaiseen tilaan. Jaamme yön rutiineineen keskenämme. Esitykseen liittyikin useita huomioitavia seikkoja romanttisista odotuksista turvallisuuden takaamiseen. Toistaiseksi nämä eivät ole vielä olleet ongelmia, mutta esitystä jatkaessani tulee minun löytää näiden varalle toimintamallit.

Tähän saakka palaute esityksestä on ollut äärimmäisen positiivista ja kokemus on tuntunut osallistujista merkittävältä. Myös minulle esitys on jo nyt ollut antoisa ja olen oppinut paljon sekä osallistujilta että kokemuksesta.

”Oli helppoa olla, helppoa puhua ja helppoa päästää lähelle. Oli myös kiinnostavaa pohtia miksi.” (Erään osallistujan kokemus esityksestä.)

5 RAKKAUDEN MAHDOLLISUUDET

”Tarvitsemme rakkautta, jossa emme epäröi heittäytyä olemisen tyhjyyteen, tulevaisuuden reunalle. Tarvitsemme tarinoita, jotka rakentuvat tarinan poissaolon ympärille ja tekevät tilaa uusien tarinoiden tulemiselle. Tarvitsemme rakkautta, joka syntyy tietämättömyydestä.” (Poser, 2015.)

Pyyteettömällä rakkaudella on yhteiskunnallisesti monia vaikutuksia. Se voi vapauttaa ihmisiä heille asetetuista rooleista, kun jokaista yhteiskunnan jäsentä tarkastellaan ainutlaatuisena yksilönä, ei vain lokeronsa edustajana. Näin se voi vähentää ja poistaa monia sosio-poliittisia ongelmia ja helpottaa myös vähemmistöjen kokemuksia. Rakkaus ei ole lahjottavissa, myytävissä tai pantattavissa – sitä ei yksinkertaisesti voi sitoa markkinatalouden malleihin. Pyyteettömään rakkauteen voi luottaa, siihen ei kuulu taka-ajatuksia ja hyötysuhteita. Rakkauden tunne voimaannuttaa ja se auttaa muuttumaan ja ylittämään totutun.

Rakkaus, joka hyväksyy hankaluudet, sitoutuu kestävyYTEEN ja kunnioittaa erilaisuuden kokemusta, tuottaa tavallaan uuden totuuden erilaisuudesta. Tällä tavoin rakkaus on koko ihmisyyden etu. (Badiou, 2012, 39.) Rakkauden tunne edesauttaa ihmisyyttä, muistuttaa meille mikä on tärkeää ja kuinka toiset tulee kohdata. Se auttaa meitä kehittymään, menemään ihmiskuntana eteenpäin. Rakkaus auttaa meitä sietämään muutoksen tuomaa epävarmuutta. Rakkaudessa jokainen on yhtälailla erilainen ja siten yhtälailla arvokas. Rakkauden etiikka onkin ollut läsnä kaikissa merkittävässä yhteiskunnan oikeudenmukaisuuden liikkeissä (Hooks, 2016). Pyyteetön rakkaus puolustaa kaikkia ja hyväksyy jokaisen.

Mutta kuinka onnistuisimme elämään rakkauden totuuden mukaan kulttuurissa, joka ei tue rakkauden arvoja, ja jossa vallitsee ennemminkin kyynisyys rakkauden muutosvoimaa kohtaan. Onko taiteella mahdollisuuksia opettaa meitä rakastamaan ja saada sitä aikaan?

Esimerkkiteoksia tarkastelemalla voimme todeta rakkauden olevan kiinnostava, mutta vaikea aihe taiteellekin. Teokset eivät tavoittele rakkauden representaatiota, vaan pikemminkin pyrkivät tarjoamaan katsojalle tai osallistujalle kokemuksen rakkaudesta. Teoksessaan Marina Abramovic rakasti yleisöään, sen jokaista jäsentä yksitellen ja näin välitti sitä teoksessaan. Gil & Moti toimivat pyyteettömän rakkauden tekojen mukaan ja lähestyivät teoksellaan politiikkaa. *The Lover's Matchmaking Agency* julisti toisen rakkautta ja ohjasi osallistujat valitsemaan rakkaudellisen lähestymisen tuntemattomiin. Se minkälainen muutosvoima ja yhteiskunnallinen vaikutus näiden teoksien rakkaudella on, on juuri tutkimukseni avainkysymys.

Abramovicin teos tarjosi yleisölle tilanteen, jossa he tulivat katsotuiksi omana itsenään. Taiteilija oli galleriassa kuin kaikkivoipa messias, joka uhrautui toisten puolesta, rakkaudesta heitä kohtaan. Kokemuksen vaikuttavuudesta ja katsojien tarpeesta siihen kieli gallerian edustalle aamulla kerääntyneet jonot. Ihmiset halusivat nähdä messiaansa ja kokea hänen välittämän rakkauden. Olisi mielenkiintoista tietää, kuinka moni todella löysi teoksesta lohtua terrori-iskujen aiheuttamaan yhteiskunnalliseen epävarmuuteen. Toisaalta kokijoiden lukumäärällä ei niinkään ole merkitystä; taiteilija itse totesi teoksen olleen merkityksellinen, jos yksikin katsoja tunsi tilanteen tärkeäksi ja unohti arkipäiväiset huolensa galleriassa.

Aktivismin tekona teos, jossa taiteilija on läsnä yleisöään varten ja heidän rakastamistaan varten on hienovarainen. Teoksen vaikutuksia pystytään arvioimaan ainoastaan yksittäisten katsojien kokemuksen kautta, heidän subjektiivisessa kokemusmaailmassaan tapahtuneista muutoksista. Teos ei opeta rakkautta, se ei kerro katsojille mitä pyyteetön rakkaus on. Se ainoastaan välittää kokemuksen siitä hetkessä. Tuon tunteen jatkuvuus ja katsojan kyky toistaa sitä omassa elämässään jäänee kokemuksen voimakkuuden varaan. Näin ollen myös teoksen rakkauden muutosvoima jää riippuvaiseksi kokemuksen vaikuttavuudesta ja katsojan kyvystä tunnistaa tuo tunne rakkaudeksi.

Toisenlaista rakkauden kokemusta tarjoava *Available for You* toimii suoremmin, ilman vertauskuvia. Taiteilijat aktivistin tavoin toimivat tekemällä. Se apu, mitä he

maahanmuuttajille tarjoavat, on konkreettista ja käytännönläheistä, ja voidaan määritellä pyyteettömän rakkauden teoksi. Apu ja rakkaus ilmenevät teon kautta osallistujille. Tämän lisäksi teokseen kuuluu myös laajempi osa; avunannon dokumentaatio ja tästä galleriaan koostettava installaatio. Dokumentaation myötä avunanto muuttuu taideprojektin ainekseksi, ja se tarjotaan galleriaan siihen osallistumattomien katsojien tarkasteltavaksi.

Osallistujien arkea ja sen hankaluuksia esittävän dokumentaation tekemiseen liittyy yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen pyrkivän taiteen problematiikka. Tässä avun vastaanottanut maahanmuuttaja päätyy teoksen materiaaliksi ja hänen ongelmansa esitettäväksi galleriaan taidekontekstissa. Taiteilijalta vaaditaan paljon ammattitaitoa, jotta teoksessa esiintyvät ihmiset eivät ongelmineen typisty sanoman välittäjäksi ja että teosta voidaan tarkastella tekona, ei vain tuon teon dokumentaationa. Gil & Motin teos toimii varsin eettisesti. Siinä ei autettavaa aseteta ennalta määrättyyn rooliin ja teoksen viesti ei ole julistava. Dokumentaatio ei vaadi muutosta tai esitä ratkaisua maahanmuuttajien ongelmiin, mutta osuvalla ja koskettavalla tavalla tuo heidän arkea esille. Rakkauden viesti piilee samaistumisessa ja objektiivisessä tiedonvälityksessä. Teoksessa rakkaus ilmenee siis kokemuksena osallistujalle sekä näkyy muille dokumentaationa tuosta kokemuksesta. Teoksen kautta voimme nähdä, miltä rakkaus voi näyttää ja miten se voi ilmetä. Näin ehkä myös ymmärrämme toistaa tuota toimintaa omassa elämässämme ja välittää rakkautta eteenpäin.

Kolmannen näkökulman rakkauden muutosvoimaan tuo esimerkkiteoksista *The Lover's Matchmaking Agency*. Teoksen haasteena on saada osallistujat sivuuttamaan treffikulttuuriin kuuluvat romanttiset toiveet ja uuteen ihmiseen tutustumiseen liittyvät käyttäytymisnormistot. Teos lähestyy ongelmakohtiaan suoraan ja pyrkii ohjeistuksessaan tuomaan selkeästi esille teoksen ideaa ja haluttua suhtautumista siihen. Teos opettaa osallistujiaan rakastamaan pyyteettömästi. Ilmoittautumistilaisuudessa opeteltu ”rakastavaisten linssit”-metodi on toisen rakkautta puhtaimmillaan ja jo tämä tekee teoksen rakkauden opit todellisiksi. Lisäksi kun osallistujat pääsevät treffeille soveltamaan metodia tuntemattomiin, on heille näin pedattu todellinen rakkauden teko ja kokemus. Osallistujien noudattaessa ohjeita ja ollessa valmiita haastamaan ennakkoluulonsa teos toimii hienosti. Osallistujat oppivat rakkaudesta

sekä teoreettisesti että käytännössä ja ovat siten kykeneviä jakamaan tietoa eteenpäin. Rakkauden muutosvoima toteutuu yksittäisissä kohtaamisissa ja leviää näiden kautta laajemmalle.

Ongelmaksi *Treffitoimistolle* jää romanttisen rakkauden haaveet. Osallistujalle voi olla vaikeaa yhdessä iltapäivässä opetella pois totutuista treffikäytännöistä ja romanttisista oletuksista toista kohtaan. Kahden henkilön kohtaamiseen kuuluu kuin itsestään potentiaali romanttisesta rakkaudesta ja *The Lover's Matchmaking Agency*kään ei missään nimessä sulje pois tuota mahdollisuutta. Se ei vain toimi lähtökohdana. Samat haasteet ovat tulleet esille omassa teoksessani *Sinulle ystäväni, rakkaudella*. Kun kohtaaminen tapahtuu intiimisti kahden ihmisen välillä ja vieläpä yön yli, kuinka voin viestiä, että kysymys ei ole romanttisesta rakkaudesta, kun kuitenkin sen potentiaali on alati läsnä? Olen miettinyt, että onko rakkautta ylipäättään mahdollista esittää ilman läsnä olevaa romanttista mahdollisuutta. Tai onko tämä edes tarpeen. Toistaiseksi olen suhtautunut ongelmaan vain tiedostamalla sen. Minun tulee ottaa huomioon teokseni erilaiset tulkinnat ja kokemukset eri sukupuolisten ja erilaisilla seksuaalisesti suuntautuneiden osallistujien kanssa.

Rakkaudella on vaikutusvaltaa niin yhteiskunnassa kuin taiteessakin. Ratkaistavaksi jäävät ongelmat rakkauden totuuden levittämisestä ja teosten rakkauden saavutettavuudesta. On tärkeää tietoisesti opetella ymmärtämään mitä rakkaus on ja kuinka todellinen rakkaus ilmenee. Todellisuudessa emme ehkä vain tiedä. Ongelmana ei ole se, ettemme haluaisi rakastaa. Meidän on yksinkertaisesti vaikeaa uskoa rakkauden voimaan, kun sitä ei näe politiikassa ja yhteiskunnallisessa päätöksenteossa tai henkilökohtaisissa ihmissuhteissa. Ja silti toivomme rakkauden voittavan. Kaikista vastoinkäymisistä huolimatta olemme alati valmiita uskomaan rakkauteen. (Hooks, 2016.)

6 LOPUKSI

Tämän työn kirjoittaminen on ollut inspiroiva ja äärimmäisen mielenkiintoinen prosessi. Vaikka lähtökohtani rakkauden tutkimiselle olivat yhteiskunnallisia, olen huomannut tämän ja teokseni tekemisen tarjoavan minulle ennemminkin henkilökohtaisesti syvemmän ja eheämmän ajatuksen, siitä mitä rakkaus on ja voisi olla. Olen oppinut laajentamaan tietämystäni rakkaudesta omien kokemusteni ja oppimani ulkopuolelle kiinnostavien ja erilaisten ajattelijoiden näkemyksiin.

Olen tiedostamattani saattanut itseni tärkeän – ehkä jopa henkilökohtaisen elämäni tärkeimmän - tutkimuksen äärelle. Olen haastanut näkemykseni rakkaudesta ja joutunut myöntämään itselleni, että en ole aina osannut rakastaa. En ole tiennyt, mitä rakkaus on. Lisäksi tämä katsaus aiheeseen on tarjonnut minulle mahdollisuuden jäsentellä ajatuksiani ja oppia kirjoittamalla.

Näen nyt rakkauden käsittämättömän potentiaalin kaikkia ihmisolevaisia yhdistävänä tekijänä. Se on universaali, meitä kaikkia koskettava toiminta, jota kyynisimmäkään eivät pääse pakenemaan. Kohdatessamme rakkauden olemme aina valmiita heittämään pettymyksen ja pelon kokemukset taakse ja luottamaan rakkauteen. Rakkaudessa ja sen kokijoina olemme ihmisinä täysin yhdenvertaisia. Ja juuri siinä piilee sen yhteiskunnallinen ja taiteellinen voima. Taiteen tehtävänä tässä voisi olla rakkauden opettaminen ja sen viestin kokemuksellinen levittäminen.

Rakkaus taiteen aiheena on vaikea, monimutkainen ja juuri siksi äärimmäisen mielenkiintoinen. Minulla on voimakas halu jatkaa tutkimustani aiheen parissa ja tulen ainakin jatkamaan vasta aloittamaani esitystaideprojektia *Sinulle ystäväni, rakkaudelle*. Ties minne se minut rakkaudessaan vie.

Rakkauden mukaan eläminen on niin ikään vaikeaa, mutta tärkeää. Ennen kaikkea aion jatkaa aloittamaani henkilökohtaista tutkimusta rakkauden ymmärtämiseksi. Kenties opin todella rakastamaan.

LÄHTEET

PAINETUT LÄHTEET

Badiou, Alain. 2012. *In Praise of Love*. Serpent's Tail, Lontoo.

Hooks, Bell. 2016. *Rakkaus muuttaa kaiken*. Niin & Näin, Tampere.

Irigaray, Luce. 1996. *Sukupuolieron etiikka*. Gaudeamus, Helsinki.

Lehtinen, Virpi. 2001. *Ettinen rakkaus*. Teoksessa Sara Heinämaa & Johanna Oksala (toim.) *Rakkaudesta toiseen – Kirjoituksia vuosituhatvuotisen vaihteen etiikasta*. Gaudeamus, Helsinki, 167-184.

Poser, Lasse. 2015. *Voisimme rakastaa enemmän*. Niin & Näin – filosofinen aikakauslehti nro 84 kevät 1/2015, 78-79.

INTERNET-LÄHTEET

Anderson, Laurie. 2003. *Marina Abramović by Laurie Anderson*. BOMB 84, summer 2003. Viitattu 15.4.2017. <http://bombmagazine.org/article/2561/marina-abramovic>

Korhonen, Maija. 2012. *Toimisto, jossa ei voi olla rakastumatta*. Mustekala. Viitattu 15.4.2017. <http://mustekala.info/node/37058>.

Mononen, Sini. 2017. *Poliittista vai ei? IHMEen puheohjelma kysyi taiteen tehtävää*. Mustekala. Viitattu 20.4.2017. <https://www.mustekala.info/node/37853>

Gil & Moti www-sivut. 2017. Viitattu 15.4.2017. <http://www.gilandmoti.nl>

LMA - The Lover's Matchmaking Agency www-sivut. 2013. Viitattu 21.4.2017. <http://walkabout.happeningfish.com>

Marina Abramovic wikipedia-artikkeli. 2017. Viitattu 20.4.2017. https://en.wikipedia.org/wiki/Marina_Abramovic

Sean Kelly – gallerian www-sivut. 2002. *Marina Abramovic on The House With the Ocean View*. Viitattu 15.4.2017. <http://www.skny.com/exhibitions/marina-abramovic>

Marina Abramovic Institute. 2002. *Marina Abramovic on The House With the Ocean View (2002)*. Viitattu 15.4.2017. <https://vimeo.com/72468>

Paastoon ja olen hiljaa vuorokauden ajan ennen rituaalia.
Valmistelen rituaalipaikan ja asettelen välineet paikoilleen.

Kuljen tilaa ympäri ja kuuntelen tuntemuksiani.

Piirrän suuren kehän lattialle suolavedellä.

Astun kehän sisäpuolelle.

Valutan kyyneleitä lasiin.
Murskaan lasin kiven avulla.
Sekoitan lasimurskan tuhkaan.

Puhdistan itseni vedellä ja eteerisellä öljyllä.

Astun kehän ulkopuolelle.

Siivoan rituaalipaikan.
Myöhemmin hävitän tuhkan.

*Puhdistan mieleni.
Valmistelen itseni muutokseen.*

Määritän rituaaliuniversumin ja valmistaudun rituaaliin.

Määritän ja rajaan tilan muutokselle.

Astun rituaalin tilaan.

Vuodatan pelkoni.

Hajotan pelkoni.

Hävitän pelkoni.

Puhdistaudun ja otan vastaan rakkauden.

Päätän rituaalin.

Maadoitan itseni.

Karkotan rituaalin.

- I* täysi lasi, jossa suolavettä
- II* tyhjä astia, jonka vierellä kivi ja valkoiset hansikkaat
- III* täysi astia, jossa tuhkaa
- IV* täysi astia, jossa vettä ja jonka vierellä valkoista harsoa sekä pieni pullo

Rituaali alkaa. Hän kiertää neljän pisteen ympäri kävellen neliön muotoa. Keskittyneenä. Hengittäen hitaasti, raskaasti. Tunnelma on latautunut, lähes sakraali. Matka tuntuu uuvuttavalta. Eteneminen on silti varmaa ja harkittua, päämäärätietoista. Hengityksen toistuva rytmi muodostaa tilaan äänen ilmastoinnin katkeamattoman huminan ohella. Uppoan hänen keskittyneeseen läsnäolonsa ja havahdun vasta hänen pysähtyessään viereeni riisumaan kenkänsä.

I Hän alkaa maassa peruuttaen luoda vedellä kehää pisteiden ympärille. Eteneminen on eläimellistä: mielessäni hän saa monta raajaa kuin hyönteinen. Kehä tulee yhteen. Hän sulkee itsensä sen sisään. Alkaa epätoivoinen, nyyhkiä, lohduton äännähtely. Tunnelma on ahdistava. En tiedä mihin hän päätyi peruuttaessaan kehän sisään, mutta tunnen tuon paikan tässä hetkessä. Huomaan pelkääväni. Haluaisin auttaa hänet pois sieltä.

II Hän laskee tyhjän lasin astiaan, laittaa valkoiset hansikkaat käsiinsä ja voimakkaalla iskulla murskaa lasin kivellä. En enää pelkää. Ehjänä lasi tuntui vaaralliselta. Nyt näen sen likaisena, painavana, tummana taakkana, josta on päästävä eroon. Hän alkaa jatkuvalla, pienellä liikkeellä hienontaa kivellä lasia sirpaleiksi. Asetelmassa ja tavassa on jotain primitiivistä. Muodostuva ääni on väkivaltainen ja painostava.

III Hän sekoittaa sirpaleet tuhkaan. Hiljaista. Ahdistava tunnelma alkaa laueta. Haluan tästä kuitenkin varmuuden, joten kuljen lähemmäs nähdäkseni kasvojen ilmeen. Hän on sulkenut silmänsä. Näen pienehkön hymyn. Voin taas hengittää vapaammin. Kun hän avaa silmänsä, nousee ja aloittaa kulun seuraavalle pisteelle saan merkitsevän katseen: ei hätää, olen tässä, olen antanut, olen luopunut, olen etenemässä. Vaikea osuus on selvästi takana.

IV Hän sivelee harsolla vettä käsilleen, kasvoihinsa ja kaulalleen. Hymyillen. Silmät ovat kiinni. Aistin rauhan. Jaan nautinnollisen olon samoin kuin aiemmin tunsin osan epätoivosta, surusta, ahdingosta. Tämän tilan haluan jatkuvan. Pian hän kuitenkin avaa silmänsä, kaataa pienestä pullosta öljyä harsoon ja siitä iholleen. Puhdistava tuoksu leviää tilaan. Se ei tunnu olevan tältä ajalta. Tuo mieleeni antiikin, siinä on jokin tuulahdus menneestä. Hänelle se näyttää olevan merkityksellinen ja miellyttävä.

Hän luo kehälle portin ulos ja poistuu. **Rituaali loppuu.**

Matka väistämättömän luo, missä

kertaalleen korjattu,
tarkoituksensa kunnialla täyttänyt
tyhjenee
omien hautajaistensa suojaksi.

Saatetaan kyynelin ja
valkein käsinein

kuin vapaasta tahdostaan uhrautuen
tai kuin rakkaan lemmikin kärsimyksistä päästämiseksi

tuhkaan; hautaan.

Tyhjyydessä
irti päästämisen jälkeen
vallitsee vapaus ja
vaitonainen hyväksyntä

pesee
kivun
pois

ja on helpotettu.

Hajut rekisteröityvät muistiin
jollain primitiivisemmällä tavalla
kuin monet muut asiat.

Jasmiini selvästi rakkaus
Rosmariinia ymmärrykselle ja

jokin kolmas tuoksu lymyää vielä taustalla.